

På trods af bogens gode intentioner og sympatiske udgangspunkt synes jeg, det er ærgeligt, at denne bog hverken kan siges at være en god debatbog – det er den simpelthen for højpandet til – eller et væsentligt bidrag rent medieforskningsmæssigt – det mangler den væsentlige refleksioner over medierspecifikke forhold til. Bogen ville have vundet meget, hvis forfatterne havde forfulgt den kilde, som de selv henviser til, nemlig Stuart Halls (1997): *Representation – Cultural representations and signifying practices*, Sage, London.

Hanne Løngreen, lektor, mag.art.,
*The Intercultural Communication
Research Unit, Kommunikation, RUC.*

Angharad N. Valdivia (ed.): *Feminism, Multiculturalism, and the Media: Global Diversities*, Thousand Oakes, California: Sage Publications, Inc., 1995, 332 sider, 255 kr.

De xenofobiske debatter om multietnicitet og multikulturalitet, der kraftigt understøttet af massemedierne raser i Danmark nutildags, kan endnu ikke sammenlignes med debatterne om samme emne, der raser i dagens USA. Måske fordi 'de andre' ikke fylder så meget i det befolkningsmæssige mønster her, som de gør i USA. Ikke desto mindre forekommer det mig, at der en pointe i at se nærmere på – og måske drage lære af – de mange amerikanske bøger om sammenhængen mellem identitetspolitik og massemedier i det multikulturelle samfund, der som en styrt sø oversvømmer det globale – og dermed også det danske bogmarked. Et udmærket eksempel på en sådan bog er antologien som jeg her skal anmelde: *Feminism, Multiculturalism, and the Media: Global Diversities*, redigeret af den amerikanske feminist og medieforsker Angharad N. Valdiva.

Antologiens bidragsydere er en række amerikanske og canadiske medie-, kommunikation-, og kulturforskere af diverse etniske oprindelser. De identificerer sig alle som feminister – vel at mærke som feminister tilhørende grupper uden for den amerikanske mainstream feminisme, hvor hvide, vestlige, heteroseksuelle, middelklassekvinder i academia sætter normen. Med udgangspunkt i politisk feminisme, hvor der fokuseres på forskelle mellem – og – i kvinder, fremkommer antologiens bidragsydere med et nyt perspektiv på forholdet mellem massemedierne og magthierarkier i det multikulturelle samfund. I bogens forskellige artikler kommer de helt ind i

de mørkeste kroge af det amerikanske samfund og belyser emner og problemstillinger, der ellers sjældent bliver debatterede i det nordamerikanske samfunds magtrum.

Antologien er inddelt i tre hovedafsnit hvorunder tretten artikler er grupperede i henhold til tematisk indhold. I det første hovedafsnit, »The Production of Interventions«, beskriver en række forfattere i fem artikler, hvorledes det ved hjælp af personlig erfaring er lykkedes dem at intervenere i diverse institutioners dominerende diskurser. Under titlen »(Con)Textual Analysis« samler antologiens andet hovedafsnit fem forskellige artikler i hvilke forfatterne tekstualiserer den Nordamerikanske mediakulturelle kontekst. Det strukturerende princip i antologiens sidste tre artikler, der er samlet under titlen »Combining Methodologies and Narratives«, er en kombination af diverse metodologier og fortolkningsstrategier hentet fra medie-, køn-, og kulturforskning samt repræsentationer af forskellige minoritetsgruppers levede erfaring.

Som bogens redaktør indledningsvis fortæller, er det en af antologiens primære formål at fremanalysere, og fremskrive et netværk af dynamisk af tværkulturelle og tværetniske relationer der rækker tværs igennem og ud over det amerikanske samfund: en global mangfoldighed af forskellig(artet)hed og uens(artet)hed. I amerikansk kontekst rummer konceptet 'diversity' dog endnu en vigtig betydning, idet det står for et institutionaliseret forbud mod diskriminering af minoritetsgrupper. Bogens forfattere fremskriver en lang række af de synlige og skjulte forvrængningsmekanismer, der træder i funktion, når det drejer sig om maskere, hvorledes der til stadighed diskrimineres imod mennesker på grundlag af farve, klasse, eller køn i det multietniske amerikanske samfunds hierarkiske magtrum. I medieanalytisk sammenhæng hænger en af antologiens mest vedkommende pointer netop sammen med de før nævnte synlige og skulte forvrængningsmekanismer, idet bidragsyderne, én som alle, gør opmærksom på, at de amerikanske mainstream-massemedier hverken kan – eller vil – rumme det multikulturelle og multietniske samfunds mangfoldighed af forskelle. Således repræsenterer antologien et skarpt opgør med de amerikanske massemediers groft forenkledede repræsentation af de forskelle der betinger og konstituerer enkelt-individer og grupperes særegenhed. Samtidig er den et forsøg på at give stemme til nogle af de grupper, der enten bliver tiet ihjel, eller repræsenterede i forvrængede og karikerede stereotyper i massemedierne.

Således sætter forfatteren Marguette Moritz i artiklen »Lesbian Chic: Our fifteen Minutes of Celebrity« spørgsmålstejn ved den positive betydning af massemediernes – og her især tv's selektive »markedsføring« af enkelte celebre lesbiske kvinder. Kan det betragtes som en større landvinding for en ældre, farvet, lesbisk arbejderkvinde fra en lille flække i staten Idaho, at tvstjernen Roseanne fra den transnationale tv-serie af samme navn får lov at give en kvindelig medspiller et seksualiseret kys på munden i en af seriens episoder? Og hvad betyder det for en ung, lesbisk, studerende af asiatisk eller latino oprindelse på et af østkystens mest reaktionære 'hvide' universiteter, at en kendt hvid kvinde som f.eks. Cindy Crawford 'springer ud' som lesbisk, og kommer på forsiden af alle nationens trykte medier? Ifølge artiklens forfatter nul og niks! Eller hvad værre er, denne form for selektiv repræsentation af enkelte lesbiske kvinder repræsenterer en usynliggørelse af et krydsfelt af forskelle der går på tværs af køn, kultur, etnicitet, seksuelt tilhørsforhold og social- og topografisk placering: kort sagt, en usynliggørelse af 'everywoman'. Mortiz' konklusion er at der bag massemediernes stærkt forenklede billeder af lesbiske kvinder, og deres tilsyneladende åbenhed overfor lesbisk anderledeshed skjuler sig gammelkendte størrelser som homofobi og xenofobi.

I artiklen »News Coverage of Ethnic and Gender issues in the Big Dan's Rape Case« tegner Liza M. Cuklanz et billede af en retssag i hvilken de anklagede aldrig fik chancen for at få en 'fair' retssag – på grund af nyhedspressens formidling af sagen. Når jeg henviser til Cuklanz artikel, er det ikke kun fordi den er spændende, og kan tjene som et godt grundlag for en debat om massemediernes indflydelse på retssager, men også fordi den på eksemplarisk vis illustrerer en af bogens allerede tidligere omtalte hovedpointer, nemlig at massemediene (som oftest) ikke er interesserede i at formidle et nuanceret og dynamisk 'billede' af forskellene mellem – og i – de enkeltpersoner eller grupper på hvem de fokuserer.

Kort fortalt drejer sagen sig om en lille obskur by i Massachusetts der i marts 1983 pludselig bliver centrum for de amerikanske massemediers opmærksomhed for en kort, men hektisk periode. En ung kvindelig gæst bliver i cafeen Big Dan's Tavern voldtaget af to mænd, mens en gruppe stamgæster hepper voldsmændene op. På grund af de tilstedeværende stamgæsters afstumpede opførsel under forbrydelsen bliver sagen hurtigt til et mediehit. Den får ligeså hurtigt en usædvanlig drejning, idet mediernes formidling af den for de

tiltalte mænds vedkommende helt kommer til at dreje sig om deres etniske oprindelse, og status som arbejdsløse, mens det for det kvindelige offers vedkommende kun kommer til at dreje sig om hendes status som kvinde – og især som mor. At hun også kommer fra en etnisk minoritetsgruppe, fra arbejderklassen, er enlig mor, arbejdsløs, stamgæst på cafeen, og ydermere kender de mænd, der voldtog hende, er facts, der bliver fortiet af pressen. Ikke, som man kunne forvente, fordi disse pointer er uvedkommende for sagen, men for at fastholde kvindens status som et offer for en gruppe 'fremmedes' voldelige – og *uamerikanske* – adfærd. Alle – undtagen måske lige de anklagede – havde på netop det tidspunkt brug for et 'hvidt' offerlam. Og de fik det – af pressen. Som følge af nyhedspressens forudindtagede og forvrængede billede af retssagen blev den – ifølge forfatteren – 'virkelige skyldige i sagen, nemlig den eksisterende patriarkalske og racistiske samfundsorden, om jeg så må sige, 'hvidvasket'.

Alt i alt er bogens artikler velskrevne, gennemarbejdede og indholdsrige, og sammenhængen mellem det overordnede tema og artiklerne er eksemplarisk. Og selvom artiklerne er skrevet ind i en feministisk sammenhæng og nordamerikansk kontekst lægger de, som allerede nævnt, efter min mening op til spændende og vigtige debatter – også herhjemme. Man kunne måske have ønsket sig lidt færre løftede pegefingre, og lidt mindre 'politisk korrekthed'. Men – det er kun små – og måske uundgåelige – skavanker i en ellers udmærket og læseværdig artikelsamling.

*Hanne Chone, ekstern lektor,
Scandinavian Media, Gender,
and Cultural Studies, Aarhus Universitet*

Nye skrifter om unge og medier

Kirsten Drotner et al.: *Øjenåbnere*. Dansk-lærerforeningen, 1996, 207 sider, 250 kr.

Kirsten Drotner et al.: *Tankestreger*. Borgen/Medier, 1997, 172 sider, 198 kr.

Torben Fridberg et al.: *Mønstre i mangfoldigheden*. Borgen/Medier, 1997, 139 sider, 148 kr.

»Unge og medier har altid været godt stof i den offentlige debat«. Sådan indledes beskrivelsen af forskningsprojektet »Ungdomsmedier og kulturel identitet«, der er blevet udført af Center for Ungdomsmedier. Og den foreliggende skrifts-

rier fra Centret leverer afgang opdateret stof til denne debat, både kvalitativt og kvantitativt.

Rent omfangsmæssigt repræsenterer trilogien fra Center for Ungdomsmedier en anseelig indsats i området unge og medier. De første to skrifter – *Øjenåbnere* og *Tankestreger* – er begge antologier, der tager fat på så forskellige, og dog sammenhængende fænomener som horrorfilm, rollespil, fankulturer, mediepædagogik og computer-semiotik. Skriftseriens tredje udgivelse – *Mønstre i mangfoldigheden* – er en sammenhængende rapport, der bygger på en kvantitativ undersøgelse af 15-18 åriges mediebrug.

Som anmelder har jeg strategisk valgt at fastholde en form for helhed ved ikke at »skille« skrifterne ad, og så fokusere på enkelte udslag i det tekstuelle flow.

Klarsyn

Det første, der fangede min opmærksomhed i antologien *Øjenåbnere* var Gunnar Langemarks artikel om »Computerspillet som tegn«. Min grebthed skyldes ganske simpelt, at computeren som semiotisk fænomen har været et arbejdsområde, jeg personligt har investeret tid i. Langemark søger i artiklen at omsætte en fænomenologisk semiotik, som den er blevet formuleret af den amerikanske matematiker og filosof Charles Sanders Peirce (se bla. Peirce 1994, dansk version) til en anvendelig ramme for en teoretisk bestemmelse af computeren som »betegneligt« fænomen. Langemark har imidlertid ved anden lejlighed sået tvivl om muligheden for overhovedet at kunne omsætte en peirciansk semiotik til en kulturalanalytisk computerspils-semiotik (Langemark 1994). Motivationen for forsøget her er som følger: »At anskue computerspillet som en lille verden, der har karakter af et tegn, er teoretisk overlegent i forhold til en traditionel litteraturnalytisk tilgang. Man får nemlig mulighed for at påvise en langt snævrere sammenhæng mellem den lille verdens principielle konstruktionsmåde, den konkrete æstetiske udformning og den sociale brug af computerspillet – anskuet som en social produktion af tegn, betydning og dermed af mening i brugernes liv.« (Drotner 1996: 178, min kursivering).

Men hvis styrken i den fænomenologiske semiotik er muligheden for at knytte an til en mere sammenhængende beskrivelse af den sociale produktion af tegn, betydning og mening i brugernes liv, hvor er brugerne så? Eller reformuleret: Hvorfor har Langemark valgt at placere sig på skrivebordslinje med det traditionelle litteraturnalytiske perspektiv, og ikke valgt at tage computer-

musen i hånden og gå på feltarbejde i den sociale »mainframe«?

Netop spørgsmålet om computermediet mener jeg er en klar svaghed i hele skriftserien. I princippet udgør Langemarks semiotiske desktop-arbejde den substantielle del af forskningsprojektets behandling af spørgsmålet om computermediets betydning for unge.

I bidraget »Nye fortælle måder i 1990ernes danske ungdomslitteratur« tager Anne Mørch-Hansen fat i unges aktive, og bestemt ikke bøgdroppende forhold til bøger. Selvom Centrets egen forskning også peger på, at unges mediekultur overvejende er elektronisk, så læser unge stadigvæk bøger. Og med Umberto Ecos begreb om »den fortolkningsåbne tekst«, analyserer Mørch-Hansen sig frem til, at 1990ernes ungdomsbog tematisk *ikke* har ændret sig voldsomt. Men stilen er blevet mere selvbevidst og åben. Tendensen er en klar meta-litteratur, hvad der for denne målgruppe er noget nyt.

Karen Klitgaard Povlsen tager tråden om de åbne medietekster og de aktive unge op i sit bidrag »Beverly Hills 90210 Danmark« (Drotner 1996). I sin meget indgående analyse af 90'ernes betydeligste populærkulturelle fænomen, demonstrerer Povlsen meget præcist, hvordan kroppen og kønnet som ungdomskulturelle temaer konstant sættes i og på spil. Tilegnelsesprocessen beskriver Povlsen som en »smart« pendlen mellem indlevelse i og distance til medietekstens korpus. I princippet er spillet mellem kritisk distance og henført indlevelse ikke noget nyt tema i forskningen om unges mediebrug (se bla. Jerslev 1989, Rasmussen 1990). Det nye i Povlsens vinkel er, at spillet mellem indlevelse og distance analyseres i forhold til et så populært medieprodukt, som serien Beverly Hills har/har haft.

Tankestreger

Den »røde tråd« i skriftseriens anden udgivelse – *Tankestreger* – er på coveret markeret som brud på den røde linie, der eller har været ubrudt på de tidligere udgivelser fra forlaget Borgen/Medier. En smart gimmick, der kan siges at udtrykke titlen på denne anden antologi. Og måske et forsøg på at forsætte et bevidst anlagt sprogspil: At åbne øjne og sætte tankestreger er begge kritisk, analytiske strategier!

Listbeth Ihleman tager i sit bidrag »Fans, fans, fans .: Boy bands, pigedrømme og kulturel degradering« (Drotner 1997) meget præcist fat på fascination og fanatisme som betydningsfulde kræfter i unge pigers dyrkelse af pop-bands. Ihlemans konklusioner bygger på et interviewstudie af 14-

17 årige pigers forhold til boy bandet TAKE THAT. En af Ihlemans væsentligste konklusioner er, at fan-fascinationen giver den enkelte unge mulighed for at løfte sig ud ad hverdagen, og for et kort øjeblik at leve mere intenst og »have det sjovere«. Ihleman runder sin artikel af med den interessante pointe, at der har været en tendens til at vurdere de oppositionelle eller rebelske subkulturelle udtryksformer mere positivt (som f.eks. punk'en) end det, som Ihleman betegner »mainstream musikkulturer«. Og at den valorisering har betydet en »analytisk blindhed« overfor almindelige unges valg af udtryksformer.

En underliggende antagelse for stort set alle bidragene i denne, som den tidligere antologi er, at ungdommen (eller puberteten) er en søgende og identitetsskabende periode. Ungdom handler således om at få spillet sig ind på nogle sammenhængende roller. At dette rollespil kan tage konkret form, beskriver Anne Scott Sørensen i sin artikel »Medieakrobater og tekstuelle surfere: Om unges rollespilsstruktur« (Drotner 1997). Her demonstrerer Scott Sørensen, at fænomenet rollespil er yderst komplekst, og gør brug af en meget elaboreret intertekstualitet (den gotiske litteratur og andre medietyper som computerspil), som forældre og lærere måske har en tilbøjelighed til at overse. Rollespillet er en type af »kollektivt frirum«, hvor unge både med indlevende intensitet og ironisk distance sætter Selvet på spil.

Christa Lykke Christensens bidrag »Billeder, medier, betydninger: Om Gymnasieelevers billedkompetencer«, er en tankevækkende problematisering af, hvor »smarte« eller sofistikerede unge gymnasieelever egentlig er til at læse billeder. Christensens projekt udfordrer på den måde antagelsen om, at unge skulle være bedre til at læse og forstå billeder, end deres forældre og lærere. Christensens materiale er en række gymnasieelevers opgavebesvarelser, hvor opgaven gik på at analysere en reklame for Fritidsrejser/Team Stirling. Christensen får delvist bekræftet sin skepsis, idet hun på baggrund af sin læsning af elevernes analyser finder frem til, at de unge ikke kan betragtes som specielt »sofistikerede, men snarere gode, systematiske billedbeskrivelser« (Drotner 1997: 147). Set fra Christensens lærerperspektiv bør den mediepædagogisk strategi således være at fastholde de unges kompetencer til at beskrive (reklame)billeder, samtidig med at de udvikler kompetencer til bedre at kunne analysere betydninger.

»Skolen og den kulturelle kanon« (Drotner 1997) skal fremhæves som det sidste bidrag fra antologien *Tankestreger*. Heri diskuterer Jan Thave-

nius »monolingvistiske« og »paternalistiske« værdier i det svenske skolesystem. Oversat til dansk stiller Thavenius det rimelige spørgsmål om, hvorfor sproglige nuanceringer, sprogskift og sprogblandinger ikke respekteres som »god tone« i det pædagogiske grundlag. Det, som Thavenius problematiserer, er de pædagogiske værdier og forestillinger, der alene blåstempler én type af sprogkode, der så står som ufravigelige model for de unges identitetsdannelse. En model, der ikke har blik for »afvigelses« potentielle læringsmæssige udbytte.

Numeriske mediemønstre

Mønstre i mangfoldigheden (Fridberg et al. 1997) er det tredje skrift i rækken, og afviger fra de to tidligere ved at bygge på en statistisk undersøgelse af 15-18 åriges unges mediebrug. Rapportens absolutte styrke er, at den repræsenterer den første samlede kørsel af kvantitative data i forhold til unges mediebrug. Dertil understøtter rapporten flere af forskningsprojektets kvalitative analyser og konklusioner. Og endelig giver rapportens materielle mulighed for at generere spørgsmål til nye kvalitative forskningsindsatser.

I hovedtræk konkluderer gruppen bag rapporten følgende om de unges mediemønstre: 1) medier fylder meget i unges fritid, 2) danske unge har et varieret mediebrug i fritiden, 3) unge orienterer sig mod nye medieudtryk, og 4) unge bruger idag mere tid på visuelle medier.

Selvom hovedvægten i rapporten ligger på præsentationen af de mange tabeller og kortlægningen af mønstre i de unges mediebrug, så kunne rapporten have diskuteret mediebrugsbegrebet mere indgående. Netop for at få nuanceret forskellen mellem hhv. et kvalitativt og et kvantitativt mediebrugsbegreb.

Skåret til mediebenet bruger unge i dag i gennemsnit næsten 8 timer dagligt (præcist 7:48 timer) på enten at se, lytte, læse eller på anden vis at interagere med de elektroniske fænomener. Det er lang tid! Men som rapporten også peger på, så foregår unges mediebrug ikke adskilt fra andre (medie)aktiviteter. Det er f.eks. ikke umuligt at have videoen og computeren tændt på samme tid, eller at have musikken kørende i baggrunden, mens de unge fordyber sig i tidens litteratur.

Godt stof

Medier og unge er som tidligere nævnt »godt stof« – også i de unges hverdag. Dette dokumenterer skriftseriens tre udgivelser meget præcist og nuanceret, både kvalitativt og kvantitativt. Et in-

teressant indsatsområde i forhold til et fremtidigt studie i »ungdomsmedier og kulturel identitet« ville afgjort være at følge op på de »billeder«, som forskningsprojektet har tegnet af de unge. Her kunne det være interessant at konfrontere unge med problemstillingen omkring deres betydningsanalytiske kompetencer, eller bredere at undersøge, hvordan de får deres mediehverdag til at hænge sammen, sådan rent tidsøkonomisk. Og et sådan projekt vil bestemt være »klædt godt på« til opgaven med den foreliggende skriftserie i baggen.

Referencer

- Anne Jerslev (1989): »Sjove film, dem ser man for at have det sjovt«, *MedieKultur* nr. 11
Gunnar Langemark (1996): Anmeldelse i *MedieKultur* nr. 24
Charles Sanders Peirce (1994): *Semiotik og pragmatisme*, Gyldendal
Tove Arendt Rasmussen (1990): *Actionfilm og drengekultur*. Aalborg Universitet, Institut for Kommunikation

*Tem Frank Andersen, forskningsassistent,
cand. mag., Aalborg Universitet*

Tidligere numre

- 1 Medicundervisning i gymnasiet (udsolgt)
 - 2 Medieforskningen og informatikken (udsolgt)
 - 3 TV-æstetik (udsolgt)
 - 4 Women & Electronic Mass Media (engelsk udgave)
 - 5 TV under internationalisering
 - 6 Medicundervisning
 - 7 Receptionsforskning i Danmark (udsolgt)
 - 8 TV-produktionsanalyse
 - 9 En ny TV-kultur?
 - 10 Reklame, -TV & semiotik (udsolgt)
 - 11 Nye veje i medieundervisningen
 - 12 Informatik og undervisningsteknologi
 - 13 Mediehistorie
 - 14 Genrer og medier (udsolgt)
 - 15 Radio (udsolgt)
 - 16 Trykt presse
 - 17 TV efter monopolbruddet (udsolgt)
 - 18 Musik og medier
 - 19 TV-konkurrencens æstetik (udsolgt)
 - 20 Public Relations
 - 21 Medieetnografi og receptionsanalyse (udsolgt)
- Særnummer om TV i Latinamerika 40 kr.
- 22 Medieteori
 - 23 Film
 - 24 Målrettet kommunikation
 - 25 Europa: Medier og politik
 - 26 Medier og interaktion
 - 27 Internet
 - 28 Avisanalyse

Om bestilling af numre: se s. 2